

EĞİTİM ALANINDA ÇİZGİ FİLMLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

 Hamdi KAHRAMAN^a

Özet

Bu çalışmanın amacı eğitim alanında çizgi filmlerin kullanılması ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini kapsamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden araştırmanın amacına uygun olarak 82 lisansüstü tez indirilmiştir. İndirilen lisansüstü tezler; türlerine, yıllarına, yapıldıkları üniversitelere, yapıldıkları enstitülere ve anabilim dallarına, araştırma yöntemlerine ve modellerine, örneklem gruplarına ve araştırma konularına göre incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemine göre yapılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; en fazla yüksek lisans türünde araştırma yapıldığı, araştırmaların 2019-2022 yılları arasında yoğunlaştığı, en fazla Gazi Üniversitesi'nde lisansüstü tez yapıldığı, çoğunlukla nitel yöntem ve doküman analizi kullanıldığı, sosyal bilimler enstitüleri ve eğitim bilimleri enstitülerinin ön planda olduğu, Türkçe ve sosyal bilimler anabilim dallarında daha çok lisansüstü tez yapıldığı ve örneklem grubu olarak çoğunlukla çizgi filmler ve öğrencilerden faydalandığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma konusu olarak değerler eğitiminin, çizgi filmler yardımıyla eğitimin, çizgi filmlerin akademik başarı, tutum ve motivasyon üzerindeki etkilerinin ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramlarının ön plana çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çizgi filmler, Lisansüstü tezler, Eğitim.

EXAMINATION OF POSTGRADUATE THESES ON CARTOONS IN EDUCATION IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Abstract

The aim of this study is to examine the postgraduate theses on the use of cartoons in the field of education in terms of various variables. For this purpose, 82 postgraduate theses were downloaded from the National Thesis Center of the Council of Higher Education in accordance with the purpose of the research. Downloaded graduate theses; They were examined and analyzed according to their types, years, universities, institutes and departments, research methods and models, sample groups and research topics. The research was carried out

^aDr., Millî Eğitim Bakanlığı, hamdi.karaman@hotmail.com

Makale Geliş Tarihi: 28.02.2023, Makale Kabul Tarihi: 17.04.2023

according to the document analysis method, one of the qualitative research methods. Content analysis approach was used in the analysis of the data. As a result of the research; the most postgraduate studies were conducted, the researches were concentrated between 2019-2022, the most postgraduate thesis was made at Gazi University, mostly using qualitative methods and document analysis, social sciences institutes and educational sciences institutes were at the forefront, it has been determined that more postgraduate theses are made in Turkish and social sciences departments, and cartoons and students are mostly used as the sample group. In addition, it has been seen that values education, education through cartoons, the effects of cartoons on academic achievement, attitude and motivation, and the concepts of gender equality have come to the fore as research topics.

Keywords: Cartoons, Graduate theses, Education.

Giriş

Teknolojik gelişmeler hayatın her alanında etkisini göstermektedir ve bu etkiler özellikle son yıllarda daha da artmaktadır. Hatta insanların günlük yaşam biçimlerinin teknolojik gelişmeler tarafından şekillendirildiği ifade edilebilir. Bu teknolojik gelişmeler özellikle iletişim açısından insanların iletişim yollarına ilişkin olarak değişimleri de etkilemiştir. Sosyal iletişim araçları bireylerin kitlesel olarak kullandıkları araçlardır. Özellikle son yıllarda bireylerin kitle iletişim araçlarını çok yaygın bir şekilde kullandıkları ve hayatlarının vazgeçilmez birer parçası olarak gördükleri bilinmektedir (Neubaum & Kramer, 2017; Shah vd., 2019). Buradan hareketle teknolojik ilerleme ve gelişmelerin insanların beklentileri, kültürleri, değerleri, davranışları vb. üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Aymaz, 2018; Atik & Erdoğan, 2014). Ayrıca kitle iletişim araçlarını kullanan insanların yaş aralığı imkanların da artmasıyla beraber gittikçe düşmektedir. Özellikle küçük yaşlardan itibaren kitle iletişim araçlarının kullanılması değerlerin ve kültürün yüz yüze aktarılmasının yerini kitle iletişim araçlarının aldığını göstermektedir (Cesur & Paker, 2007).

İnsanların kitle iletişim araçları vasıtasıyla takip ettikleri programlarda konusu geçen davranış veya anlayışlardan etkilendikleri ve yaşamlarına bunu aktarabildikleri belirtilmektedir (Kamleitner & Khair Jyote, 2013). Çalışmalarda bu etkilenmenin çocuklarda ve ergenlerde daha fazla olduğu ortaya konulmuştur (Doğan & Göker, 2012; Yahaya vd., 2020). Çocuklar en büyük kitle iletişim araçlarından biri olan televizyondan yardımlaşma, dayanışma, arkadaşlık gibi olumlu kazanımlar elde edebilecekleri gibi şiddet, entrika, ahlaki bozukluk gibi olumsuz davranışlar da öğrenebilmektedirler (Alzate, 2016; Yağbasan & Kurtbaş, 2015). Çünkü çocuklar özellikle çizgi filmler üzerinde beğendikleri karakterlerin özelliklerini örnek almakta ve bazen onları taklit etmektedirler (Astuti vd., 2019). İnsanların kişilik özellikleri, değerleri, davranışları, becerileri erken yaşlarda kazanılmaktadır ve bunların hayatın tamamında devamlı olması sağlanmaya çalışılmaktadır (Susar Kırmızı, 2014). Bu sebeple özellikle çocukların erken yaşlarda izledikleri çizgi filmlerin toplumsal beklentilere cevap verebilecek, gerekli ahlaki ve değer yargılarını kazandırabilecek nitelikte olması önem arz etmektedir (Asghar & Chohan, 2019; Yorulmaz, 2013).

Çizgi filmlerin çocukların televizyon programları arasında en çok tercih ettiği programlar olduğu bilinmektedir (BEBKA, 2018; RTÜK, 2018). Çizgi filmler çocukların özellikle lise çağına kadar yoğun şekilde takip ettikleri ve olumlu-olumsuz etkilendikleri programlar olarak görülmektedirler (Kidenda, 2018). Yapılan araştırmalar çizgi filmlerin sadece eğlence aracı olarak görülmemesi gerektiğini aynı zamanda kültürel aktarım, ahlaki değerler, hayal gücü, akademik başarı-tutum-motivasyon, toplumsal ve kişisel gelişim gibi birçok yönden çocukları etkilediğini ortaya koymaktadır (Hsu & Lee, 2020; Julia & Isrokatun, 2019; Yağlı, 2013).

Son yıllarda yapılan birçok çalışmada çizgi filmlerin eğitim ve öğretimde materyal olarak kullanıldığı ayrıca bilişsel, sosyal ve duygusal vb. yönlerden öğrencileri etkilediği ortaya konulmuştur (Borzekowski, 2018; Vitasmoro vd., 2020). Çizgi filmler derslerde eğitim öğretim amaçlı kullanılmakla beraber değerlerin eğitimle öğretilmesi amacıyla da kullanılabilir (Pandey & Lenka, 2020). Toplumsal gelişim açısından akademik ilerlemeler kadar ahlaki ve toplumsal değerlerin çocuk yaşlarda bireylere kazandırılması ve sürdürülebilir olmasının sağlanması da önemlidir (Aşılıoğlu, 2018). Millî Eğitim Bakanlığı eğitim öğretim süreçleriyle beraber bireylere kazandırılması gereken ahlaki ve toplumsal değerleri belirlemiş ve bu ahlaki toplumsal değerlere sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır (MEB, 2019; MEB, 1973). Ancak bu süreçlerin okul dışında da devam ettiği düşünüldüğünde ilgili değerlerin nasıl kazanılacağına bilinmesi ve takip edilmesi de önemli görülmektedir. Burada kitle iletişim araçlarının önemi ortaya çıkmaktadır. İnsanların çocukluk çağlarında telefon, televizyon ve tablet gibi araçlarla öncelikli takip ettiği programların çizgi filmler olduğu bilinmektedir. Çocukların çizgi filmlerin karakterlerini örnek aldığı ve taklit ettiği, çizgi filmlerde geçen konu ve anlayışlardan etkilendiği ve günlük yaşamlarında kullandığı düşünüldüğünde; çizgi filmlerin eğitim öğretimde belirlenen özel ve genel hedeflere yönelik olarak ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Çizgi filmlerin eğitim ve öğretimde oynadığı rol özellikle içerik olarak var olan hareketlere ve görsel düzenlemelere dayanmaktadır. Konular bazen gerçekçi bazen bir güldürü tarzında bazen de karikatürize halde sunulmaktadır. Bu durum eğitim ve öğretim sürecini eğlenceli bir yapıya dönüştürerek bilgilerin kalıcılık seviyesini artırmaktadır (Özeskici, 2014). Çizgi filmlerin eğitimdeki rolü sadece öğretmek ve aktarmak değildir aynı zamanda eğitim öğretimi sıkıcı olmaktan da kurtarmaktır. Bu sayede çocuklar eğlenerek öğrenmenin farkına varmaktadır (Arıkan, 2001).

Eskandari (2007) çocukların eğitiminde televizyon ve çizgi filmlerin kullanılmasının etkilerini şu şekilde sıralamaktadır;

- Çocukların evlerine bağlı olmasını, aile üyelerinin bir arada olmasını ve ortak ilgilerin oluşmasını sağlamaktadır.
- Aile ortamını mutlu kılmaktadır.
- Aileler için kültürel birer kaynak olarak görülmektedir.
- Çocukların eğlenirken düşünmelerini sağlamaktadır.
- Çocukların boş zamanları için onlara örnekler sunarak hayatlarını etkilemektedir.

- Çocukların estetik duygularını geliştirmektedir.
- Çocuklarda ilgiler uyandırmaktadır.

Çizgi filmleri konu edinerek yapılan çalışmalar incelendiğinde değerler eğitimi üzerine (Akıncı & Güven, 2014; Karakuş, 2015; Özyürek vd., 2018), kavram gelişimi üzerine (Coşkun & Köroğlu, 2016; Pekşen Akça & Baran, 2018), toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine (Yağan Güder, 2017), verdiği mesajlar üzerine (Demiral vd., 2016; Temizyürek & Acar, 2014), davranış etkileri üzerine (Adak Özdemir & Ramazan, 2012; İnan, 2016), sosyal gelişimler üzerine (Yağlı, 2013), motor gelişimler üzerine (Arslan & Duman, 2018), akademik başarılar üzerine (Teymuroğlu & Oruç, 2011; Çelik, 2015) araştırmaların olduğu görülmektedir. Ancak eğitim alanında çizgi filmler üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin belirli kriterlere göre incelendiği çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu bağlamda eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesinin alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada 1995-2022 yılları arasında eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden konuyla ilgili olan lisansüstü tezler taranmış ve incelenmiştir. Lisansüstü tezler üzerinde araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki alt problemlerin cevapları aranmıştır;

- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin yıllarına göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin yapıldıkları üniversitelere göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin yapıldıkları enstitülere göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin yapıldıkları anabilim dallarına göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin araştırma modellerine göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin örneklem gruplarına göre dağılımları nasıldır?
- Eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımları nasıldır?

A. YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmaların özelliği verilerin teker teker okunması, kodlamaların ve kategorilerin yapılması ve araştırma sonuçların bu şekilde sunulmasıdır (Merriam, 1998). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizinde araştırılması amaçlanan hedef olgu, olay ve yazılı kaynaklarının incelenmesi yapılmaktadır. Doküman analizi yoluyla araştırmacılar incelenmesi gereken konular için gözlem veya görüşme yapmadan kaynaklara ulaşabilmektedirler (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu bağlamda Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden 1995-2022 yılları arasında eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak hazırlanmış lisansüstü tezler taranmış ve incelenmiştir.

2. Veri Kaynağı

Araştırmada verilere ulaşabilmek adına Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden faydalanılmıştır. Gerekli anahtar kelimeler (Çizgi Film, Animasyon Film vb.) kullanılarak taramalar gerçekleştirilmiş, filtreler yapılarak kapsam dışında olan ve erişime kapalı olan tezler veri kaynağı dışında bırakılmıştır. Tarama sonucunda lisansüstü tezler içerik bakımından analiz edilmiştir. İçerik bakımından analiz sonucunda araştırmanın amacına uygun olarak 82 lisansüstü tez araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

3. Verilerin Analizi

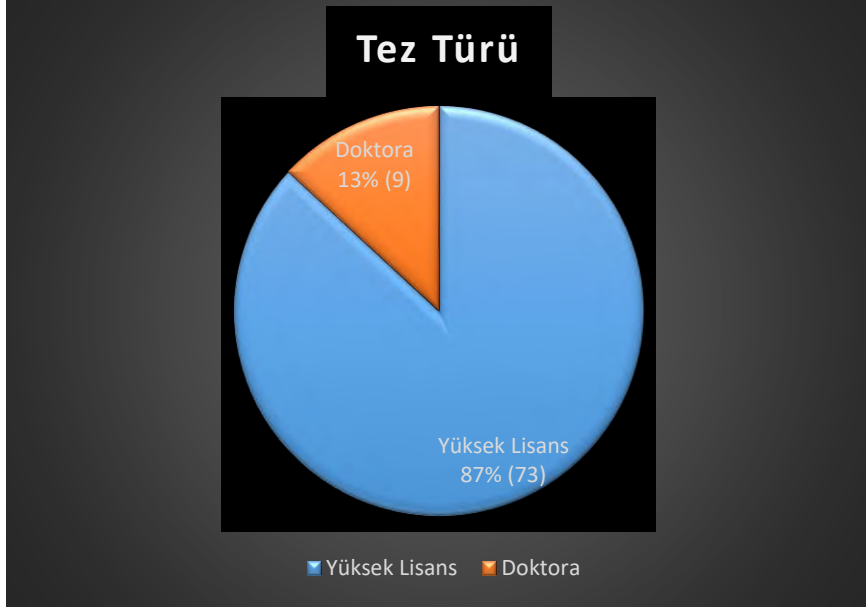
Araştırmanın amacına uygun olarak Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden sağlanan lisansüstü tezlerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinin temel hedefi elde edilen verilerin açıklanabilmesi için gerekli ilişkileri ortaya çıkarmak ve kavramlara ulaşmaktır. Bu sebeple içerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli tema ve kategoriler etrafında bir araya getirilir ve herkesin anlayabileceği bir şekilde sunulur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmada içerik analizi türlerinden kategorisel analiz yöntemi kullanılmıştır. Kategorisel analiz uygulanırken önce verilerin kodlanması yapılmıştır. Sonrasında kategorilerin oluşturulup düzenlenmesi ile beraber elde edilen bulgular araştırmacı tarafından açık bir şekilde yorumlanmıştır (Robson, 2001). Bu çalışmada tespit edilen 82 lisansüstü tez türüne, yılına, üniversitesine, enstitüsüne, anabilim dalına, araştırma yöntemine, araştırma modeline, örneklem grubuna ve konusuna göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler sayısallaştırılmış ve araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

B. BULGULAR

Araştırmanın bulguları 1995-2022 yılları arasında eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili hazırlanan 82 tezin türüne, yıllarına, yapıldığı üniversiteye, yapıldığı enstitüye ve anabilim dalına, araştırma yöntemi ve modeline, örneklem grubuna ve araştırma konusuna göre sunulmuştur.

1. Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin türlerine göre dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

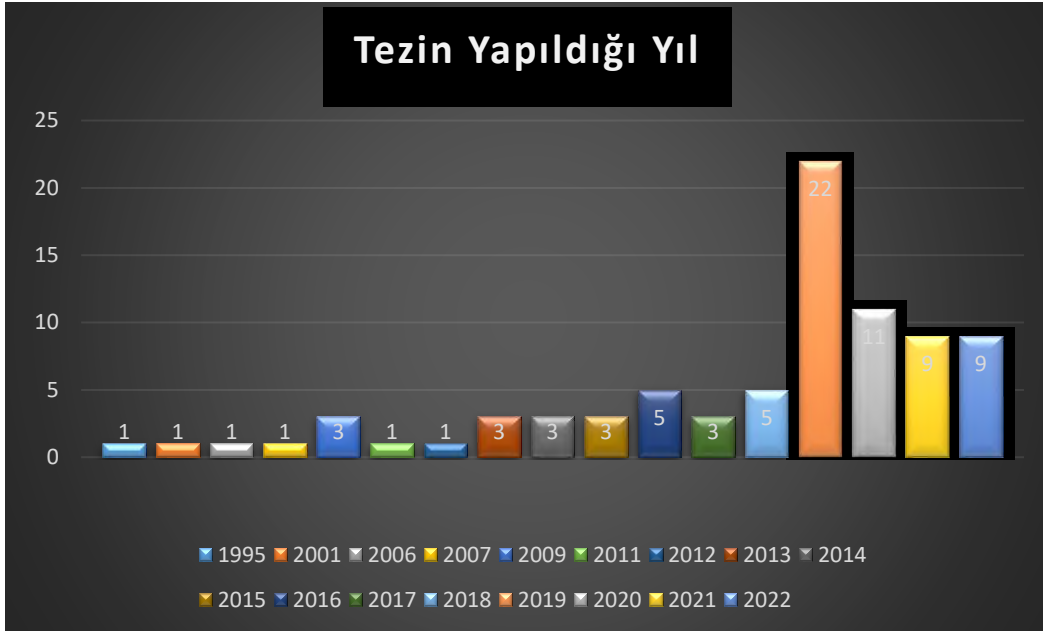

Şekil 1. Tezlerin türüne göre dağılımı

Şekil 1 incelendiğinde araştırma konusu dahilindeki tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu ve doktora tezlerinin yoğunluğunun daha az olduğu görülmektedir. Araştırma konusuna göre incelenen tezlerin %87'si (73) yüksek lisans tezi iken %13'ü (9) doktora tezidir.

2. Tezlerin Yapıldıkları Yıllara Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı yıllara göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 2'de sunulmuştur.

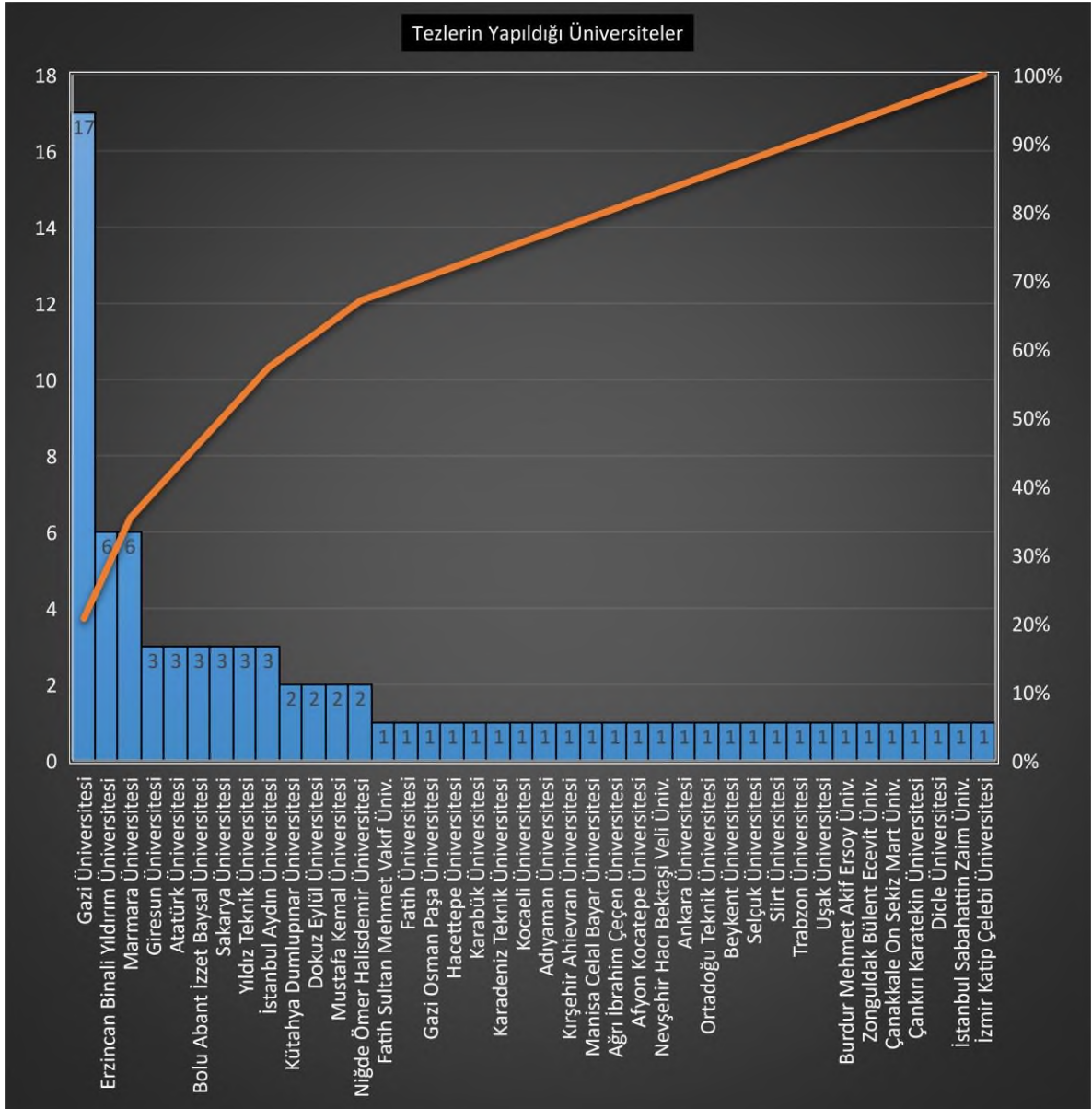

Şekil 2. Tezlerin yapıldığı yıllara göre dağılımı

Şekil 2 incelendiği zaman eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin son yıllarda artış gösterdiği ve özellikle 2019 yılında zirveyi gördüğü anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak 1995, 2001, 2006, 2007, 2011 ve 2012 yıllarında birer lisansüstü tez yapıldığı; 2009, 2013, 2014, 2015 ve 2017 yıllarında üçer lisansüstü tez yapıldığı; 2016 ve 2018 yıllarında beşer lisansüstü tez yapıldığı; 2021 ve 2022 yıllarında dokuzar lisansüstü tez yapıldığı; 2020 yılında 11 lisansüstü tez yapıldığı ve 2019 yılında 22 lisansüstü tez yapıldığı görülmüştür.

3. Tezlerin Yapıldığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 3'te sunulmuştur.

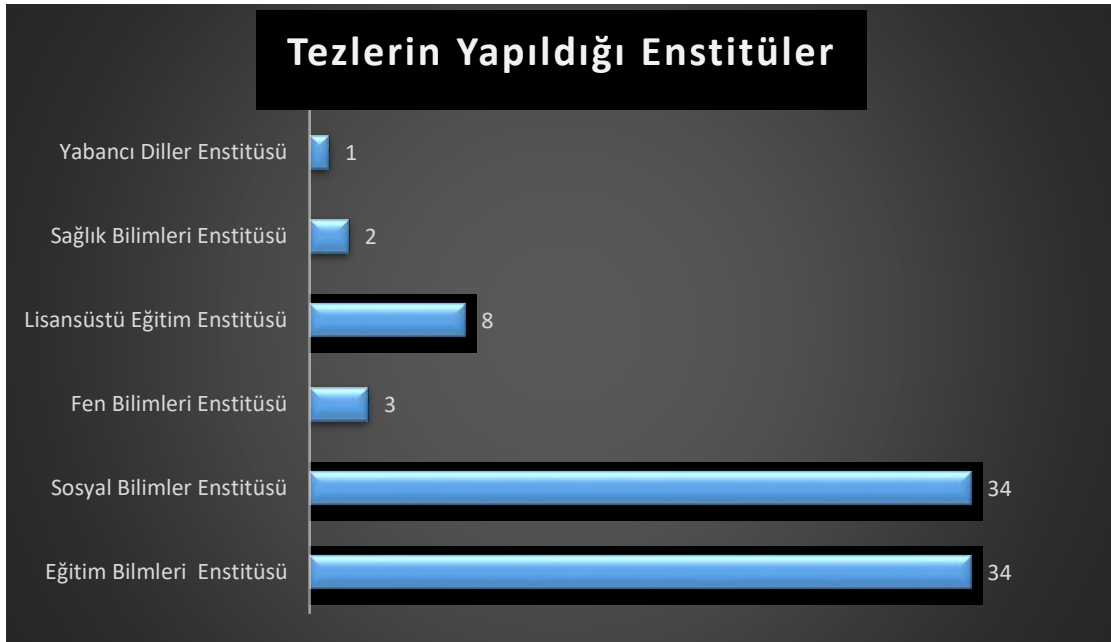

Şekil 3. Tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımı

Şekil 3'e göre eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezler incelendiği zaman özellikle Gazi Üniversitesi'nin ön plana çıktığı ve onu Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi ile Marmara Üniversitesi'nin takip ettiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Gazi Üniversitesi'nin 17 (%20.7); Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nin altışar (%7.3); Giresun, Bolu Abant İzzet Baysal, Atatürk, Sakarya, Yıldız Teknik ve İstanbul Aydın Üniversiteleri üçer (%3.7) ve Kütahya Dumlupınar, Dokuz Eylül, Mustafa Kemal ve Niğde Ömer Halis Demir üniversitelerinde ikişer (%2.4) lisansüstü tez yapıldığı görülmektedir. Araştırma konusu dahilinde incelen diğer üniversitelerde ise birer tez yapılmıştır.

4. Tezlerin Yapıldıkları Enstitülere Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı enstitülere göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 4'te sunulmuştur.

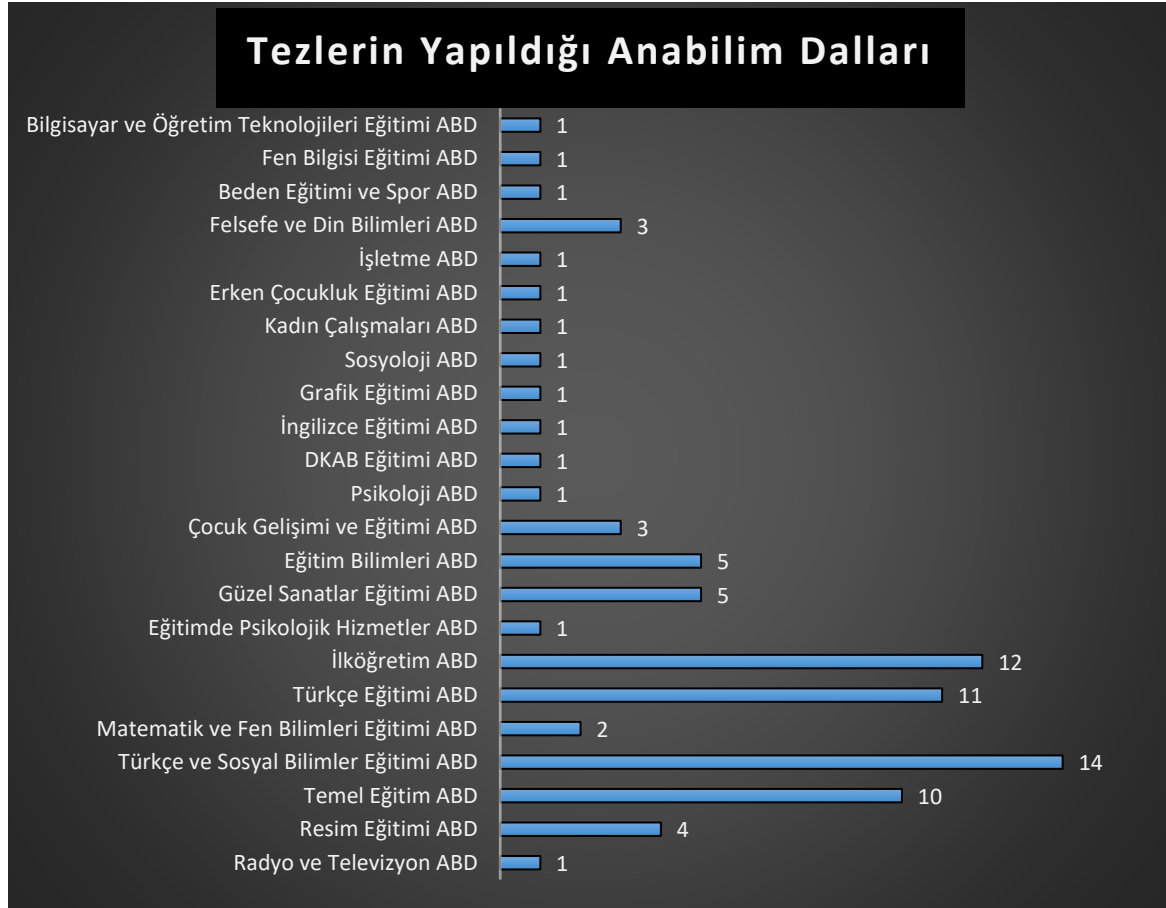

Şekil 4. Tezlerin yapıldığı enstitülere göre dağılımı

Şekil 4 incelendiği zaman eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin büyük çoğunluğunun Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapıldığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin 68'i (%83) Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde, 8'i (%9.7) Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde, 3'ü (%3.7) Fen Bilimleri Enstitüsü'nde, 2'si (%2.4) Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde ve 1'i (%1.2) Yabancı Diller Enstitüsü'nde yapılmıştır.

5. Tezlerin Yapıldıkları Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı anabilim dallarına göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 5'te sunulmuştur.

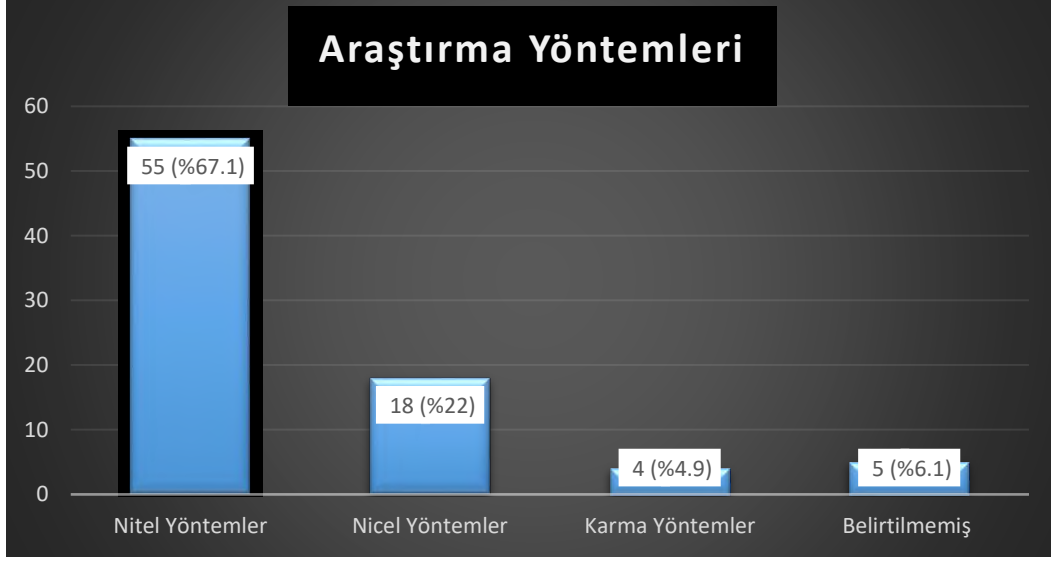

Şekil 5. Tezlerin yapıldığı anabilim dallarına göre dağılımı

Şekil 5 incelendiği zaman eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim dalı (f=14, %18), İlköğretim Anabilim dalı (f=12, %14.6), Türkçe Eğitimi Anabilim dalı (f=11, %13.4) ve Temel Eğitim Anabilim dallarında (f=10, %12.2) yoğunlaştığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin 10'u (%12.2) Eğitim Bilimleri ve Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim dallarında, 4'ü (%4.9) Resim Eğitimi Anabilim ve Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim dallarında, 6'sı (%7.4) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim dalında ve 2'si (%2.4) Matematik ve Fen Bilimleri Anabilim dalında yapılmıştır. Araştırma konusuna dahil olan diğer anabilim dallarında ise birer tez yapılmıştır.

6. Tezlerin Yapıldıkları Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı araştırma yöntemlerine göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 6'da sunulmuştur.

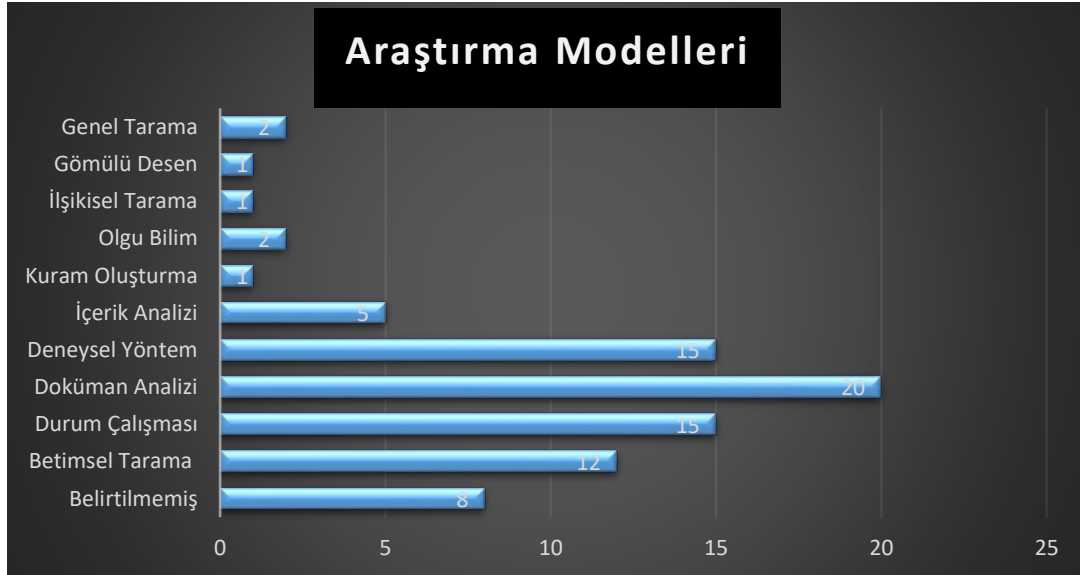

Şekil 6. Tezlerin yapıldığı araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Şekil 6 incelendiği zaman eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin büyük çoğunluğunun nitel araştırma yöntemlerine göre yapıldığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin 55'i (%67.1) nitel yöntemlere göre, 18'i (%22) nicel yöntemlere göre ve 4'ü (%4.9) karma yöntemlere göre tasarlanmıştır. Ancak incelenen lisansüstü tezlerin 5'i (%6.1) kullandığı araştırma yöntemini belirtmemiştir.

7. Tezlerin Yapıldıkları Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı araştırma modellerine göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 7'de sunulmuştur.

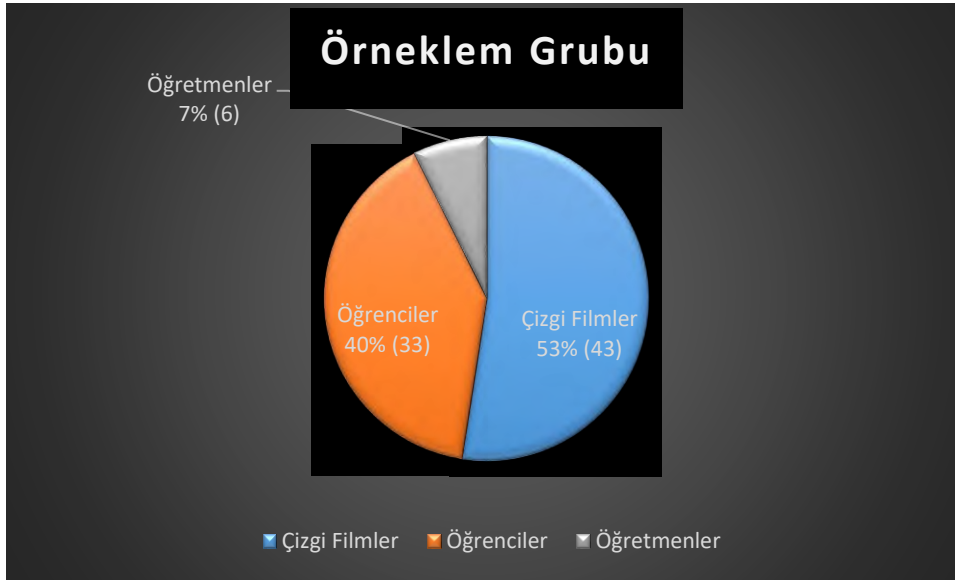

Şekil 7. Tezlerin yapıldığı araştırma modellerine göre dağılımı

Şekil 7 incelendiği zaman eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin doküman analizi (f=20, %24.4), deneysel yöntem (f=15, %18.3), durum çalışması (f=15, %18.3), ve betimsel tarama yöntemleri (f=12, %14.6) üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin 5'i (%6.1) içerik analizi, 2'si (%2.4) genel tarama, 2'si (%2.4) olgu bilim, 1'i (%1.2) gömülü desen, 1'i (%1.2) ilişkisel tarama ve 1'i (%1.2) kurama oluşturma modeline göre yapılmıştır.

8. Tezlerin Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı örneklem gruplarına göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 8'de sunulmuştur.

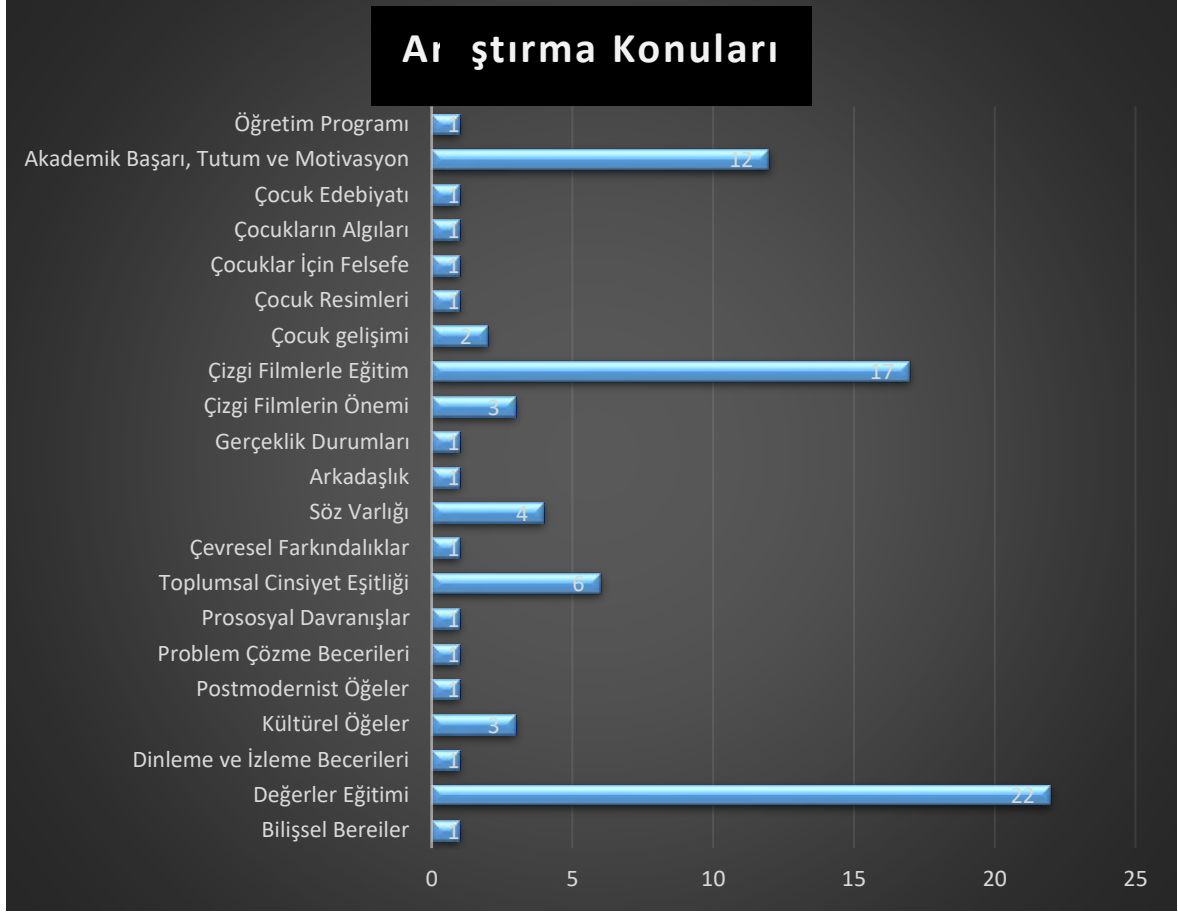

Şekil 8. Tezlerin örneklem gruplarına göre dağılımı

Şekil 8 incelendiği zaman eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin genel olarak çizgi filmler, öğrenciler ve öğretmenler üzerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin 43'ü (%53) çizgi filmler üzerinde, 33'ü (%40) öğrenciler üzerinde ve 6'sı (%7) öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

9. Tezlerin Araştırma Konularına Göre Dağılımı

Eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin yapıldığı araştırma konularına göre dağılımını gösteren bilgiler Şekil 9'da sunulmuştur.

Şekil 9. Tezlerin araştırma konularına göre dağılımı

Şekil 9 incelendiği zaman eğitim alanı ile ilgili çizgi filmler üzerine yazılmış tezlerin araştırma konularının büyük çoğunluğunun değerler eğitimi ($f=22$, %26.8), çizgi filmlerle eğitim ($f=17$, %20.4) ve öğrencilerin akademik başarı, tutum ve motivasyonları ($f=12$, %14.4) üzerine olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan diğer lisansüstü tezlerin 6'sı (%7.2) toplumsal cinsiyet eşitliğini, 4'ü (%4.8) söz varlığını, 3'ü (%3.6) çizgi filmlerin önemini ve 3'ü (%3.6) kültürel öğeleri konu edinmiştir. Diğer araştırma konuları ile ilgili ise birer lisansüstü tez yapılmıştır.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Araştırmada 1995-2022 yılları arasında eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili olarak yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınan 82 lisansüstü tez incelenmiştir. Tez türü değişkenine göre lisansüstü tezlerin 73'ünün yüksek lisans ve 9'unun doktora tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinin fazla olmasının sebebinin yüksek lisans öğrencilerinin doktora öğrencilerine göre daha fazla sayıya sahip olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımına bakılmıştır. Buna göre eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili lisansüstü tezlerin son yıllarda önceki yıllara göre artış gösterdiği görülmüştür. Özellikle 2019 yılında zirve görülmüştür. Son yıllarda yapılan çalışmalar çizgi filmlerin çocukların televizyonlarda en çok tercih ettiği programlar olduğunu göstermektedir (RTÜK, 2018). Yapılan araştırmalar çizgi filmlerin sadece eğlence aracı olarak görülmemesi gerektiğini aynı zamanda kültürel aktarım, ahlaki değerler, hayal gücü, akademik başarı-tutum-motivasyon, toplumsal ve kişisel gelişim gibi birçok yönden çocukları etkilediğini ortaya koymaktadır (Julia & Isrokatun, 2019; Yağlı, 2013). Bu sebeplerle son yıllarda teknolojinin devamlı bir şekilde gelişmesi ile de paralel olarak eğitim alanında çizgi filmlerle ilgili olarak lisansüstü tezlerin artışı düşünülebilir.

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin üniversitelere göre dağılımında konu ile ilgili olarak lisansüstü tez yapılan 40 üniversite tespit edilmiştir. Bu üniversiteler içinde Gazi Üniversitesi 17 lisansüstü tez ile birinci sırada yer almaktadır. Gazi Üniversitesi tek başına neredeyse araştırılan tezlerin %20'sini karşılamaktadır. Erzurum Binali Yıldırım Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde ise altışar tez yapılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğu sosyal bilimleri enstitüsü ve eğitim bilimleri enstitüsünde yapılmıştır. Araştırma konusunun eğitim alanında çizgi filmler ile ilgili lisansüstü tezler olduğu düşünüldüğünde sonucun doğru olduğu düşünülmektedir. Çünkü eğitim bilimleri ve sosyal bilimler alanları çocuk, çizgi film ve eğitim ilişkisini içine alabilmektedir. Araştırma kapsamındaki tezlerin hangi anabilim dallarında yapıldığı ile ilgili yapılan analizlerin sonucunda Türkçe ve sosyal bilimler eğitimi, Türkçe eğitimi, temel eğitim ve ilköğretim anabilim dallarının ön plana çıktığı görülmüştür. Bu sonuç çizgi filmlerin özellikle dil özellikleri, değerler, kültürel öğeler, eğitim vb. konular açısından araştırıldığını göstermektedir. Araştırma yöntemleri olarak bakıldığında ise lisansüstü tezler çoğunlukla nitel yöntemlere göre tasarlanmıştır. Sonrasında ise nicel yöntemler gelmektedir. Bu sonuç lisansüstü tezlerin daha çok yazılı, basılı ve görsel-işitsel kaynakların taraması üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle çizgi filmler belirli özellikleri bakımından internet kaynakları ve televizyon gibi araçlarla araştırılmıştır. Araştırma modellerine göre lisansüstü tezlerde en çok doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yöntemi hem bir araştırma modeli hem de veri toplam yöntemi olarak kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Doküman analiz ile beraber veri kaynağı olarak çizgi filmler kullanılmış ve belirli özellikleri bakımından analiz edilmişlerdir. Ayrıca durum çalışması ve deneysel yöntem de belirli oranlarda kullanılmıştır. Durum çalışması yapılan lisansüstü tezler genellikle öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmişlerdir. Deneysel çalışmalar ile yapılan lisansüstü tezler ise çizgi filmlerin akademik başarı, tutum, motivasyon gibi değişkenler üzerinde etkililiğinin incelenmesini konu edinerek yapılmıştır. Araştırma kapsamındaki lisansüstü tezler incelendiğinde örneklem grubu olarak çoğunluğun çizgi filmler ve öğrenciler olduğu görülmektedir. Örneklem grubu çizgi filmler olan lisansüstü tezlerin daha çok nitel yöntemler ile örneklem grubu öğrenciler olan lisansüstü tezlerin ise daha çok nicel yöntemler ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Öğretmenler üzerinde yapılan lisansüstü tezlerin oranı ise diğerlerine göre çok düşük kalmıştır.

Araştırma kapsamında lisansüstü tezlerin konuları incelendiğinde değerler eğitiminin, çizgi filmler yoluyla eğitimin, çizgi filmlerin akademik başarı, tutum ve motivasyon üzerindeki etkilerinin ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Çocuklar en büyük kitle iletişim

araçlarından biri olan televizyondan yardımlaşma, dayanışma, arkadaşlık gibi olumlu kazanımlar elde edebilecekleri gibi şiddet, entrika, ahlaki bozukluk gibi olumsuz davranışlar da öğrenebilmektedirler (Alzate, 2016; Yağbasan & Kurtbaşı, 2015). Çünkü çocuklar özellikle çizgi filmler üzerinde beğendikleri karakterlerin özelliklerini örnek almakta ve bazen onları taklit etmektedirler (Astuti vd., 2019). Dolayısıyla konuyla ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin konu bakımından değerler eğitimi üzerinde yoğunlaşması tamamen normal karşılanacak bir durumdur. Bu konuda yapılan lisansüstü tezler ahlaki ve toplumsal değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında çizgi filmlerin önemini ortaya koymaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasında da çizgi filmler önemli roller oynayabilmektedirler (Yağan Güder, 2017). İncelenen tezlerin bir bölümü toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yazılmış ve bu bağlamda çizgi filmlerin etkisini araştırmış tezlerdir. Bu tezlerle beraber toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi adına çizgi filmlerin rollerinin tartışıldığı söylenebilir. Ayrıca çizgi filmlerin eğitimde akademik başarıyı, tutumları ve motivasyonları artırdığı birçok araştırmada kanıtlanmıştır (Teymuroğlu & Oruç, 2011). İncelenen tezlerin akademik başarı, tutum ve motivasyonları çizgi filmler bağlamında araştırdığı ve çizgi filmlerin eğitimde nasıl kullanılması gerektiği sorusuna cevap aradıkları görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Literatürde çizgi filmler ve eğitim konusu üzerinde az çalışıldığı görülen konular araştırılabilir,
- Çizgi filmlerin eğitimde kullanılması amacıyla örnek senaryo projeleri oluşturulup Millî Eğitim Bakanlığı'na sunulabilir.
- Bu araştırmada az incelendiği görülen problem durumlarının derinlemesine ve detaylı araştırmaları yapılabilir.

Etik Kurul İzni

Bu makale, etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Adak Özdemir, A. & Ramazan, O. (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (35), 157-173.
- Akıncı, A. & Güven, G. (2014). Okul öncesi döneme yönelik çizgi filmlerde yer alan değerlere ait sözel ifadelerin sunumu: TRT çocuk kanalı örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 429-445.
- Alzate, J. V., (2016). Grade school children: more affected on violent TV cartoons. *International Journal of Novel Research in Education and Learning*. 3(1), 1-10.
- Arıkan, A. (2001). *Yedi oniki yaş arası çocuklara çizgi film yöntemi ile müze eğitiminin verilmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, A. & Duman, E. Z. (2018). Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan motor gelişim kazanımlarının çizgi filmlerdeki sunumu. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(6), 320-344.
- Asghar, S., & Chohan, N. (2019). How animated cartoons change the linguistics behavior of the students. *International Bulletin of Linguistics & Literature* 1(3), 30-47.
- Astuti, R. W., Waluyo, H. J., & Rohmadi, M. (2019). Character education values in animation movie of nussa and rarra. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal)* (2), 215-219.
- Aşlıoğlu, E. (2018). Sanat eğitimcilerinin bakış açısından "Pepee". *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 87-96.
- Atik, A., & Erdoğan, Ş. B. (2014). Toplumsal bellek ve medya. *Atatürk ve İletişim Dergisi* (6), 1-16.
- Aymaz, G. (2018). İletişim araçlarının toplumsal tarihi için bir giriş. *Global Media Journal TR Edition*, 8(16), 124-139.
- Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı, (2018, Aralık). Animasyon sektörü raporu 2018. <https://bebka.org.tr/wp-content/uploads/2021/07/Animasyon-Sekto%CC%88ru%CC%88-Raporu-2018.pdf>
- Borzekowski, D. L. (2018). A quasi-experiment examining the impact of educational cartoons on Tanzanian children. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 54, 53-59. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2017.11.007>
- Cesur, S., & Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: çocukların tv programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125.
- Coşkun, E. & Köroğlu, M. (2016). Pepee ve Caillou çizgi filmlerinde kavram öğretimi. *Milli Eğitim*, (210), 601-619.

- Demiral, U., Yamaner, E. & Süklüm, N. (2016). Çizgi filmlerde verilen eğitimsel mesajlar; TRT çocuk kanalı örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 536- 544.
- Doğan, A., & Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: ilköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 5-30.
- Eskandari, M. (2007). *İran'da TV'de yayınlanan çizgi filmlerin ilköğrencilerinin eğitimine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hsu, H. T., & Lee, I. J. (2020, Temmuz). *Using augmented reality technology with serial learning framework to develop a serial social story situation board game system for children with autism to improve social situation understanding and social reciprocity skills*. In International Conference on Human-Computer Interaction konferansında sunulan bildiri, Kopenhag, Danimarka.
- Julia, J., & Isrokatun, I. (2019). Technology literacy and student practice: Lecturing critical evaluation skills. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 18(9), 114-130. <https://doi.org/10.26803/ijlter.18.9.6>
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitimine katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(30), 251-277.
- Kamleitner, B., & Khair Jyote, A. (2013). How using versus showing interaction between characters and products boosts product placement effectiveness. *International Journal of Advertising*, 32(4), 633-653.
- Kidenda, M. C. A. (2018). The necessity for parents to watch animated cartoons with children aged seven to eleven years. *Journal of Education and Practice*, 2(1), 42-52. <https://doi.org/10.47941/jep.261>
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from case study research in education*. USA: JB Printing.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973, 24, Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı:14574). 13/12/2022 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı* (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.
- Neubaum, G., & Krämer, N. C. (2017). Monitoring the opinion of the crowd: Psychological mechanisms underlying public opinion perceptions on social media. *Media Psychology*, 20(3), 502-531. <https://doi.org/10.1080/15213269.2016.1211539>
- Özeskici, D. (2014). *Çizgi filmlerin görsel sanatlar dersi açısından önemi hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özyürek, A., Kaya, B., Yeşil, Z. & Karadaş, İ. (2018). Keloğlan Masalları çizgi filminin değerler açısından incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 1-11.
- Pandey, A., & Lenka, C., (2020). Impact of cartoon watching on overall development of school going children: a case study in Bhubaneswar city, Odisha. *International Journal of Applied Research*, 6(4), 334-344.

- Pekşen Akça, R. & Baran, G. (2018). Çizgi filmlerin Türk kültürüne ait özellikler açısından incelenmesi: Pepee örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(17), 215-224.
- Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), (2018, Mayıs). Televizyon izleme eğilimleri araştırması. <https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf>
- Shah, J., Das, P., Muthiah, N., & Milanaik, R. (2019). New age technology and social media: adolescent psychosocial implications and the need for protective measures. *Current Opinion in Pediatrics*, 31(1), 148-156. <https://doi.org/10.1097/mop.0000000000000714>
- Temizyürek, F. & Acar, Ü. (2014). Çizgi filmlerdeki subliminal mesajların çocuklar üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 3(3), 25-39.
- Teymuroğlu, B., & Oruç, Ş. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi film kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 2(2), 92-106.
- Vitasmoro, P., Chandra, A., I., & Jatmiko, J., (2020). Improving student's english vocabulary mastery through animation cartoon. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 383, 505-509. <https://doi.org/10.2991/icss-19.2019.32>
- Yağbasan, M. & Kurtbaş, İ. (2015). Şiddet ve tüketim kısılcında çocukluk: Televizyon Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 15-31.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Calou ve Pepee örneği. *Electronic Turkish Studies*, 8(10), 707-719. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5965>
- Yahaya, A. H., Rathakrishnan, B., Tuah, D. K., & George, S. (2020). Influence of aggressive media programs on student behaviour. *International Journal of Indian Psychology*, 8(2), 1-12. <http://dx.doi.org/10.36295/ASRO.2020.231119>
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11 baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yorulmaz, B. (2013). Pepee çizgi filminin din ve değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(24), 438-448.

